

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษามือ

คนทั่วไปรวมเรียกการใช้ท่ามือ (signing behavior) ในการสื่อสารเพื่อวัตถุประสงค์ใด วัตถุประสงค์หนึ่งว่า sign language (Crystal and Craig, 1978) คำว่า "sign language" ก็อาจเทียบได้กับคำในภาษาไทยหลายคำ เช่น ภาษาใบ้ ภาษาท่าทาง ภาษาคนหูหนวก หรือภาษามือ (ปทานุกรมภาษามือไทย, 2533) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าคำว่า "sign language" มีความหมายหลากหลายแตกต่างกันไป ซึ่งในที่นี้จะใช้คำว่า "ภาษามือ" สำหรับคำว่า "sign language"

ภาษามือมีหลายความหมายด้วยกัน ภาษามือสำหรับคนทั่วไปอาจหมายถึงท่ามือหรือท่าทางที่ใช้ประกอบคำพูด เพื่อให้คู่สนทนาเข้าใจสิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อได้เร็ว หรือกระจำจัดขึ้น ยกตัวอย่างเช่น เมื่อผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังช่วยเข็นรถ แต่ผู้ฟังไม่ได้ยินสิ่งที่ผู้พูดพูดเนื่องจากสนทนาในสถานที่ที่มีเสียงอึกทึก ผู้พูดสามารถใช้ท่าเข็นรถเพื่อช่วยสื่อสารได้ ภาษามืออาจหมายถึง ท่ามือหรือท่าทางที่ใช้สื่อสารเมื่อเดินทางไปต่างถิ่นที่ใช้ภาษาต่างกันกับเรา ความหมายของภาษามือทั้งสองความหมายนี้เป็นท่าทางที่เลียนแบบมาจากท่าทางธรรมชาติของมนุษย์ เช่น ท่าทางที่สื่อความหมายว่าเดิน วิ่ง กิน นอน ตกใจ ซึ่งโดยทั่วไปทุกคนไม่ว่าพูดภาษาใดสามารถใช้และเข้าใจท่าทางเหล่านี้ใกล้เคียงกัน เช่น

ภาพที่ 1 ภาพแสดงการตกท่ายหรือล้ม

ภาพที่ 2 ภาพแสดงอาการอ้อม

เมื่อเราเห็นท่าทางในภาพที่ 1 เราสามารถบอกได้ว่าผู้ชายคนนี้กำลังแสดงการทักทาย (ฝ่ามือหันออกจากตัว และข้อมือสลับขึ้นลง) และในภาพที่ 2 เราสามารถบอกได้ทันทีว่าผู้หญิงคนนี้ อิม (มือถูที่ท้อง พร้อมกับยัดตัว)(Morris, 1994)

นอกจากนี้ภาษามือยังอาจหมายถึง ท่ามือหรือท่าทางที่ประดิษฐ์ขึ้น ซึ่งเป็นที่ตกลงและเข้าใจกันเฉพาะสมาชิกในกลุ่ม และต้องมีการเรียนรู้ท่ามือเหล่านี้เพื่อใช้ในวัตถุประสงค์ใด วัตถุประสงค์หนึ่ง เช่น ภาษาที่ใช้ในวงการพนัน ภาษาหุ่น การให้สัญญาณจราจร เป็นต้น

ภาษามือในความหมายสุดท้าย และเป็นความหมายที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หมายถึง ระบบสื่อสารที่ใช้ในชุมชนคนหูหนวก เป็นการใช้ท่ามือ การเคลื่อนไหวของลำตัวและการแสดงออกทางสีหน้า แววตาประกอบกัน เพื่อใช้สื่อสารระหว่างคนหูหนวกด้วยกันเอง หรือระหว่างคนหูหนวกกับคนหูปกติ (Hoemann, 1986) และในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เมื่อพูดถึงภาษามือ จะหมายถึงภาษามือในความหมายสุดท้ายนี้เท่านั้น และได้เจาะจงว่าเป็นภาษามือไทยของโรงเรียนเศรษฐเสถียรเนื่องจากภาษามือที่ใช้ในแต่ละชุมชน มีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับการตกลงกันของคนในชุมชนนั้นๆ ภาษามือไทยของโรงเรียนเศรษฐเสถียรก็ถือเป็นกลุ่มชุมชนหนึ่ง ซึ่งมีภาษาที่ตกลงกันในชุมชนโรงเรียนเศรษฐเสถียรเอง งานวิจัยชิ้นนี้จึงอธิบายเฉพาะคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษามือไทยของโรงเรียนเศรษฐเสถียรเท่านั้น ส่วนคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษามือไทยของชุมชนอื่นจะเป็นอย่างไรนั้นจะต้องศึกษาต่อไป

1.2 คุณสมบัติที่ทำให้ภาษามือได้รับสถานะเป็น "ภาษา" เหมือนภาษาอื่น

ระบบสื่อสาร (communication system) หมายถึง ระบบที่ใช้ในการสื่อสารข่าวสารจากผู้หนึ่งไปยังผู้หนึ่ง เมื่อระบบสื่อสารนั้นมีกฎเกณฑ์ที่ผู้ใช้เข้าใจตรงกันและปฏิบัติตาม เราเรียกระบบสื่อสารนั้นว่า "ระบบสื่อสารที่มีกฎกำหนด" (rule-governed system) (Valli and Lucas, 1995) ตัวอย่างของระบบสื่อสารที่มีกฎกำหนด เช่น สัญญาณจราจร . รหัสมอร์ส (Morse Code) . ระบบสื่อสารของผึ้ง หรือปลาโลมา เป็นต้น

สำหรับ "ภาษา" แล้ว ก็ถือว่ามีคุณสมบัติที่เหมือนกับระบบสื่อสารอื่นก็คือ เป็นระบบที่ประกอบขึ้นด้วยสัญลักษณ์เพื่อใช้สื่อความหมาย สัญลักษณ์เหล่านี้อาจไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความหมายของสิ่งนั้น (arbitrary) เช่นคำว่า "ปลา" ไม่ได้สะท้อนให้เห็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งที่อยู่ใน

น้ำ หรือสีแดงของสัญญาณจราจรก็ไม่ได้สะท้อนความหมายคำว่า “หยุด”แต่อย่างใด หรือสัญลักษณ์ในระบบสื่อสารอาจสะท้อนให้เห็นความหมายของสิ่งที่กล่าวถึง (iconic) ก็ได้ เช่นคำว่า “กา” ในภาษาไทย สะท้อนให้เห็นถึงเสียงร้องของนกชนิดหนึ่ง และคุณสมบัติที่ภาษาและระบบสื่อสารอื่นมีส่วนร่วมอีกคุณสมบัติหนึ่งคือผู้ใช้ระบบสื่อสารนั้นต้องสื่อสารโดยใช้ระบบเดียวกัน

อย่างไรก็ตามระบบสื่อสารที่เรียกว่า “ภาษา” นั้นมีความแตกต่างไปจากระบบสื่อสารอื่นๆ ด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (Valli and Lucas, 1995)

1. ภาษาสร้างได้ไม่จำกัด คำหรือประโยคเกิดขึ้นใหม่ได้เสมอ แต่ระบบสื่อสารอื่นเช่นสัญญาณจราจร ถูกจำกัดให้ใช้เฉพาะที่ และมีจำนวนจำกัด คือใช้ในการสื่อสารกับผู้ช่วยรถยนต์หนะ และมีเพียงสามสัญลักษณ์คือ แดง-เขียว-เหลือง
2. ภาษาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ เช่น ในประโยค She sends e-mail to her friend. -s ในคำกริยา send มีแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกริยา send กับคำว่า she คือเป็นตัวแสดงว่าคำนามที่เป็นประธานของกริยา send เป็นนามบุรุษที่สามเอกพจน์ เป็นต้น
3. ภาษามีกลไกในการสร้างคำใหม่ ระบบสื่อสารอื่นมีคำหรือสัญลักษณ์จำนวนจำกัด ในขณะที่ภาษามีกลไกที่สามารถสร้างคำใหม่ๆ ได้ตลอดเวลา เช่นคำว่า มลภาวะ ตูเพลง เป็นต้น
4. เราสามารถใช้ภาษาได้ไม่จำกัดขอบเขต ระบบสื่อสารอื่น เช่นระบบสื่อสารของสัตว์ถูกจำกัดให้ใช้เพื่อการดำรงชีวิต เช่นการเดินรำของผึ้งเพื่อบอกแหล่งอาหาร การส่งเสียงร้องของปลาโลมาเพื่อการเตือนภัย ในขณะที่ภาษาไม่ได้มีขอบเขตในการใช้จำกัดเพียงแค่นั้น เราสามารถใช้ภาษาเพื่อสื่อสารสิ่งที่เราต้องการตั้งแต่ การเตือนภัย ปรัชญา ศาสนา หรือเพื่อสุนทรียะอื่นๆ
5. เราสามารถแบ่งภาษาเป็นส่วนย่อยๆ ได้ ส่วนที่ไม่มีมีความหมาย เช่น /p/ /æ/ /n/ เมื่อมารวมกันเกิดคำที่มีความหมายว่า /pan/ และส่วนที่ไม่มีมีความหมายเหล่านี้สามารถสร้างคำใหม่ได้ด้วย ในขณะที่ระบบสื่อสารอื่นเช่นการเดินของผึ้ง แต่ละท่าเดินเป็นอิสระจากกัน เป็นหน่วยที่เล็กที่สุด ไม่สามารถแยกย่อยและไม่สามารถนำมาสร้างท่าเดินใหม่ๆ ได้

6. คำหรือกลุ่มคำสามารถสื่อความหมายได้มากกว่า 1 ความหมาย ในขณะที่ระบบสื่อสารอื่นนั้นใช้สัญลักษณ์ 1 สัญลักษณ์ เพื่อแทนความหมาย 1 ความหมาย แต่ภาษาสื่อได้มากกว่านั้น เช่นรูปคำถาม “กลับบ้านหรือยัง” อาจมีความหมายได้สองความหมายคือเป็นคำถาม และเป็นคำชวนให้กลับบ้าน ดังนั้นเราจึงสามารถใช้ภาษาเพื่อเสียดสี ประชดประชัน เพื่อความขบขัน หรือเพื่อการโกหกก็ได้
7. เราสามารถใช้ภาษาเพื่อแสดงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตกาล ภาษาไม่ได้ถูกจำกัดให้ใช้ในปัจจุบันกาลเท่านั้น
8. ภาษาเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ภาษาเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และเป็นผลเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ภาษา
9. สมาชิกในชุมชนภาษาหนึ่งๆสามารถเป็นได้ทั้งผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ในขณะที่ระบบสื่อสารอื่น เช่น การเดินราของผึ้งเป็นการส่งสารของผึ้งตัวที่มีหน้าที่หาอาหารเท่านั้น
10. ผู้ใช้ภาษาสามารถเห็นและ/หรือได้ยินสิ่งที่ตนสื่อสาร เมื่อมนุษย์สื่อสารภาษา และคิดว่าสิ่งที่ตนเองสื่อสารไปไม่ถูกต้อง สิ่งนั้นก็สามารแก้ไขได้ เช่น เราสามารถบอกวาสิ่งที่เราสื่อสารนั้นผิด ขอพูดใหม่ หรือในภาษามืออเมริกัน (American Sign Language-ASL) ก็ใช้การลบอากาศ หรือทำท่ามือคำว่า NO-I-MEAN เป็นต้น ในขณะที่ระบบสื่อสารของผึ้งหรือการร้องของนก เราไม่สามารถรู้ได้เลยว่า เกิดการสื่อสารผิดพลาดแล้วสื่อสารใหม่หรือไม่
11. ภาษาเกิดจากการสอนและการเรียนรู้ ภาษาเป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมไม่ใช่สัญชาตญาณ
12. ผู้ใช้ภาษาหนึ่งสามารถเรียนรู้ภาษาอื่นได้
13. เราสามารถใช้ภาษาเพื่ออธิบายภาษา มนุษย์ใช้ภาษาเขียนพจนานุกรม หนังสือไวยากรณ์ มนุษย์สามารถสะท้อนความคิดเกี่ยวกับภาษาด้วยภาษา

คุณสมบัติเหล่านี้ถือว่าคุณสมบัติของภาษาที่ระบบสื่อสารอื่นไม่มี และภาษามือก็มีคุณสมบัติเหล่านี้เช่นเดียวกัน ภาษามือจึงได้รับสถานะเป็นภาษาภาษาหนึ่งเหมือนภาษาอื่นๆ

1.3 องค์ประกอบของท่ามือ

สโตเก้ (Stokoe ,1965 อ้างจาก Valli and Lucas , 1995) ถือเป็นบุคคลแรกที่เสนอว่าภาษามือสามารถแยกย่อยได้เหมือนกับภาษาพูด และในปี ค.ศ.1960 สโตเก้ได้เสนอว่าท่ามือมี 3 องค์ประกอบ (parameters) 3 องค์ประกอบด้วยกันคือ

- 1) ตำแหน่งมือ (location) คือ การใช้ท่ามือโดยที่ตำแหน่งของมืออยู่ที่หน้าคาง หรือตำแหน่งอื่นๆ สโตเก้เรียกองค์ประกอบในข้อนี้ว่า tabula หรือ tab
- 2) รูปร่างมือ (handshape) หมายถึงลักษณะของมือต่างๆ เช่นการกำหมัด การแบมือ การชี้นิ้ว สโตเก้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ว่า designator หรือ dez ขอยกตัวอย่างในภาษามืออเมริกัน (American Sign Language-ASL) เรียกท่ามือต่างๆ เป็นพยัญชนะ และตัวเลข ดังนี้

ภาพที่ 3 ภาพแสดงรูปมือแบน ตรงกับท่ามือแสดงพยัญชนะตัว "B" ใน ASL

ภาพที่ 4 ภาพแสดงรูปมือชี้นิ้ว ตรงกับท่ามือแสดงตัวเลข "1" ใน ASL

- 3) การเคลื่อนไหว (movement) คือการเคลื่อนไหวร่างกาย, ใบหน้าและมือของผู้พูดในขณะสื่อสาร เช่นการเคลื่อนมือขึ้น-ลง , การเอนลำตัวเข้า-ออก จากตัวผู้ฟัง, การพยักหน้า , การหมุนมือ เป็นต้น สโตเก้เรียกองค์ประกอบนี้ว่า signation หรือ sig

ส่วนองค์ประกอบอีกสององค์ประกอบซึ่งได้แก่ การหันฝ่ามือ (palm orientation) คือ การที่ฝ่ามือหันเข้าหาตัวหรือหันออกจากตัวและการสื่อความหมายประกอบท่ามือ (nonmanual sign) ซึ่งหมายถึงการสื่อสารโดยใช้ลักษณะการแสดงออกทางสีหน้า (facial expression) แนวตาประกอบเมื่อสื่อสาร เช่นการเลิกคิ้ว, การพองลมที่แก้ม, การทำสีหน้าตกใจ เป็นต้น ถือเป็นองค์ประกอบที่ไม่ได้แสดงโดยตรงในระบบของสโตเก้ (Stokoe System)

อย่างไรก็ตามองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางสีหน้าท่าทาง ถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมาก (Hoemann, 1986) ยกตัวอย่างเช่น การแสดงออกทางสีหน้าสามารถแสดงประโยคชนิดต่างๆได้ ดังต่อไปนี้

ประโยคบอกเล่า -----แสดงสีหน้าปกติ

ประโยคคำถาม -----แสดงสีหน้าแสดงออกถึงความ
สงสัย โดยการยกคิ้วสูง ตาเบิก
กว้าง(a questioning facial
expression)

ประโยคคำสั่ง -----ใช้การจ้องตาคู่สนทนา
(eye contact)

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงประโยคชนิดต่างๆที่มีความสัมพันธ์กับการแสดงออกทางสีหน้าใน
ภาษามืออเมริกัน

ภาษามือไม่ได้ใช้องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งในการสื่อสารเท่านั้น แต่ใช้องค์ประกอบหลายองค์ประกอบรวมกัน ถ้าความแตกต่างเพียงเล็กน้อยในตัวพยัญชนะ สระ เสียงสูงต่ำ การลงเสียงหนักเบา สามารถเปลี่ยนความหมายของคำในภาษาพูดได้ รูปมือ ตำแหน่งมือ ลักษณะฝ่ามือ การเคลื่อนไหว และการแสดงออกทางสีหน้า แนวตา ฯลฯ ในภาษามือก็สามารถเปลี่ยนความหมายของคำได้ เพียงแต่มีองค์ประกอบต่างกันเพียง 1 องค์ประกอบเท่านั้น เช่น คำว่า sit และ chair ในภาษามืออเมริกัน (American Sign Language)

SIT

ตำแหน่งมือ อยู่ช่วงหน้าอก
 รูปมือ ชูนิ้วชี้และนิ้วกลาง
 การเคลื่อนไหว นิ้วชี้และนิ้วกลางของมือซ้าย
 และลงบนนิ้วชี้และนิ้วกลางของ
 มือขวา 1 ที

ภาพที่ 5 ภาพแสดงท่ามือ "นั่ง"

CHAIR

ตำแหน่งมือ อยู่ช่วงหน้าอก
 รูปมือ ชูนิ้วชี้และนิ้วกลาง
 การเคลื่อนไหว นิ้วชี้และนิ้วกลางของมือ
 ซ้ายและลงบนนิ้วชี้และนิ้ว
 กลางของมือขวา 2 ที

ภาพที่ 6 ภาพแสดงท่ามือ "เก้าอี้"

คำว่า sit และ chair นี้มีองค์ประกอบเหมือนกันหมด ยกเว้นการเคลื่อนไหว
 มือ (movement) ที่ต่างกัน (ตะลงบนมือ 1 ทีและ 2 ทีแตกต่างกัน)

คำว่า เย็น และหวาดกลัว ในภาษามือไทย (Thai Sign Language) ก็มีองค์
 ประกอบเหมือนกันในทั้งสองความหมาย ยกเว้นการแสดงออกทางสีหน้า (nonmanual sign)
 ที่แตกต่างกัน

ตำแหน่งมือ อยู่ช่วงหัวไหล่
 รูปมือ กำหมัด
 การเคลื่อนไหว สั้นหมัดเข้า-ออกหลายๆที
 การแสดงออกทางสีหน้า เรียบเฉย

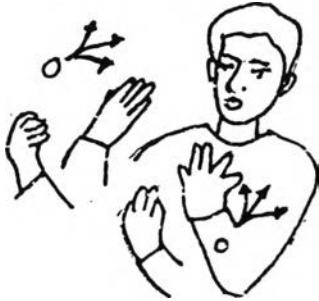
ภาพที่ 7 ภาพแสดงท่ามือ "เย็น"

ตำแหน่งมือ อยู่ช่วงหัวไหล่
 รูปมือ กำหมัด
 การเคลื่อนไหว สั้นหมัดเข้าออกหลายๆที
 การแสดงออกทางสีหน้า ตื่นตระหนก

ภาพที่ 8 ภาพแสดงท่ามือ "หวาดกลัว"

ส่วนคำว่า ตาพร่ามัวมองไม่เห็นเพราะแสงจ้า และคำว่า แปลกใจ ตกใจ มีองค์ประกอบที่แตกต่างกันคือตำแหน่งมือ (location) และการแสดงออกทางสีหน้า (nonmanual sign)

ตำแหน่งมือ อยู่ที่หน้า
รูปมือ หุบมือแล้วกางออก
การเคลื่อนไหว ฝ่ามือเข้าหาตัวผู้พูด
การแสดงออกทางสีหน้า หรี่ตา
ภาพที่ 9 ภาพแสดงท่ามือ "ตามองไม่เห็นเพราะแสงจ้า"

ตำแหน่งมือ อยู่ที่หน้าอก
รูปมือ หุบมือแล้วกางออก
การเคลื่อนไหว ฝ่ามือเข้าหาตัวผู้พูด
การแสดงออกทางสีหน้า เลิกคิ้ว
ภาพที่ 10 ภาพแสดงท่ามือ "แปลกใจหรือตกใจ"

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบต่างๆในการทำท่ามือมีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงความหมาย หากทำท่ามือต่างกันเพียงหนึ่ง (หรือมากกว่าหนึ่ง) องค์ประกอบ ความหมายจะเปลี่ยนแปลงได้ การทำความเข้าใจกับภาษามือจึงต้องเข้าใจองค์ประกอบเหล่านี้ด้วย

1.4 ความเป็นมาของปัญหา

ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์เรื่องคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษามือไทย เนื่องจากเคยเข้าไปเก็บข้อมูลกับผู้บอกภาษามือหนวก แล้วพบว่ารูปท่ามือที่แสดงคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธที่คนหูหนวกใช้เพียงรูปเดียวใช้แทนคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษาพูดไทยได้หลายรูป และเมื่อตรวจสอบกับปทานุกรมภาษามือไทย (2533) ผู้วิจัยยังพบท่ามือที่แสดงคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธเพียงไม่กี่ท่ามือ และการให้ความหมายของท่ามือเหล่านั้นก็ยังไม่กระจ่างชัดพอ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจว่า คำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษามือไทยซึ่งเป็นระบบสื่อสารของคนหูหนวกจะมีลักษณะอย่างไร นอกจากนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าเงื่อนไขหรือตัวความหมายที่ทำให้เกิดคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธไม่น่าแตกต่างทั้งในภาษาพูดปกติและภาษามือ หากเป็นเช่นนั้นรูปคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษามือจะเหมือนหรือแตกต่างจากภาษาพูดหรือไม่อย่างไร

ผู้วิจัยจะจงเลือกวิเคราะห์คำถามในภาษามือไทยของโรงเรียนเศรษฐเสถียร เนื่องจากโรงเรียนเศรษฐเสถียรนับได้ว่าเป็นโรงเรียนสอนคนหูหนวกที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย และรายการข่าวหรือรายการโทรทัศน์ที่มีการทำท่ามือประกอบก็เป็นท่ามือที่ใช้ในโรงเรียนเศรษฐเสถียร ดังนั้นภาษามือไทยของโรงเรียนเศรษฐเสถียรจึงนับได้ว่าเป็นภาษามือที่แพร่หลายมากที่สุดในประเทศไทย บุคคลที่สนใจในเรื่องนี้สามารถอ่านงานวิจัยและตรวจสอบท่ามือของโรงเรียนเศรษฐเสถียรได้ง่าย

1.5 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษามือตามแนววจนกรรม
2. เพื่อวิเคราะห์และจำแนกประเภทคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธโดยใช้เกณฑ์ทางความหมาย

1.6 สมมติฐานของการวิจัย

1. รูปคำถามในภาษามือมีหลายรูป แต่ละรูปแสดงทัศนคติต่อความนำเสนอที่แตกต่างกันของผู้ส่งสาร
2. ประเภทของคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษามือแตกต่างจากประเภทของคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษาพูด

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องวจนกรรมคำถามของคนหูหนวก ซึ่งจะมีผลต่อการสร้างบทเรียนในเรื่องนี้สำหรับผู้สอน
2. ทำให้เกิดความเข้าใจระบบการสื่อสารของคนหูหนวกดียิ่งขึ้น